

Відгук отримано
15.12.21 р.
Голова спец. вченої
ради ДФ.26.133.018
О.С.

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.018
у Київському університеті імені
Бориса Грінченка
доктору філологічних наук, професору
кафедри германської філології
Інституту філології Колеснику
Олександрю Сергійовичу

ВІДГУК

офіційного опонента **Дергача Дмитра Валерійовича**, кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри стилістики та мовної комунікації Київського національного університету імені Тараса Шевченка на дисертаційну працю **Ладоні Катерини Юріївни «Неологізми в українськомовному сегменті соціальної мережі “Facebook”»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія, галузь знань 03 Гуманітарні науки

1. Актуальність теми дослідження.

Еволюція сучасної комунікації в різних її виявах, перманентне динамічне оновлення суспільства щодо цінностей, пріоритетів і стратегій розвитку формують актуальні дослідницькі завдання в контексті фахової інтерпретації природи і функціональних потенцій слова як репрезентативної форми вербалізованої свідомості. А отже, геолінгвістична парадигма відображає виклики комунікативно орієнтованого гуманітарного знання, зосереджуючи увагу на дискусійних питаннях, які дозволяють узгодити пріоритети розвитку мови з процесами трансформації масової мовної свідомості.

Відповідно, К.Ю. Ладоня чітко окреслює основні наукові ідеї, співмірні з логічно визначеною проблематикою дисертаційної праці, що корелюється з перспективами розвитку новітнього мовознавства. Сформульовані та розв'язані дисертанткою питання закономірно об'єктивують функції мови та

їх лінгвостилістичну мотивацію щодо онтологічного й комунікативного статусу слова.

Конкретні завдання, визначені К.Ю. Ладонею в дисертації, є послідовними, аргументованими й переконливими. Їх сукупність дозволяє сформувати чітке уявлення про напрямок дослідницької діяльності автора, де представлено логізований тип аналізу перспективних для модерної функціональної стилістики, медіалінгвістики. Йдеться про комунікативний статус соціальних мереж, особливості мови комунікації в українськомовному сегменті соцмережі Facebook, екстра- й інтралінгвільні фактори та причини виникнення і значного поширення неологізмів у мові користувачів соцмереж, шляхи, способи й механізми утворення неологізмів в українськомовному сегменті соцмережі Facebook, функційно-стилістичні особливості їх вживання в соцмережі Facebook.

Зважаючи на те, що «процес пізнання світу, поява нових понять і реалій, зміни у суспільному, політичному, економічному, культурному, побутовому житті, прогрес у науці та техніці відбуваються безперервно, що потребує необхідної кількості нових лексичних і фразеологічних одиниць» (С. 19), вибір теми дисертації («Неологізми в українськомовному сегменті соціальної мережі “Facebook”»), її об’єктно-предметна кваліфікація є, безсумнівно, **актуальними** та, що важливо, скорельованими з тенденціями еволюції **актуальних дослідницьких епістем** геолінгвістичної парадигми.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дослідження К.Ю. Ладоні позначене тенденцією переходу від статичного структурного опису мови до розгляду динаміки, функціональних особливостей її одиниць (неологізмів), що об’єктивно актуалізується в сучасних якісних, зокрема медіалінгвістичних, студіях.

Відзначаємо багатовекторну предметність опрацьованої К.Ю. Ладонею наукової літератури, яка сформувала ґрунтовну **теоретичну основу**

дисертаційного аналізу (305 різножанрових праць – уже авторитетних, а також тих, що визначають найбільш перспективні вектори розвитку лінгвістичного знання). Це дозволило окреслити і проаналізувати актуальні ідеї та проблемні питання для сучасного мовознавства. Йдеться, передусім, про логічне впорядкування, уточнення лінгвістичної термінологічної та понятійної баз, чітко скорельованих із об'єктом і предметом дисертаційної праці. Так, зокрема, було коректно запропоновано відомі в науці підходи до смислової ідентифікації неологізмів і неології в лінгвістичній традиції (п. 1.3., С. 39-46) і в результаті зосереджено дослідницьку увагу, на думку автора, на найбільш переконливій у цьому зв'язку позиції О.А. Стишова.

У свою чергу, також заслуговує на однозначне схвалення врахування дисертанткою екстралінгвальних чинників, що аргументують динамізацію комунікативної природи мови соціальної мережі Facebook – у зв'язку з появою та активним функціонуванням неологічних конструкцій. Їх стан і статус аналізується К.Ю. Ладонею в коректних дослідницьких формах, аргументованих і пояснених в авторській інтерпретації, а також системно проілюстрованих текстово. Це звертає увагу на переконливу **джерельну базу** – «українськомовні тексти соціальної мережі Facebook за 2017-2021 рр... понад 5000 дописів, із яких для аналізу виокремлено й паспортизовано близько 1500 неологізмів» (С. 22).

Традиційні лінгвістичні **методи** дисертаційного дослідження зосереджуються на аналізі найпоширеніших моделей творення, трансформації та функціонування неологізмів в українськомовному сегменті соціальної мережі Facebook. Автором розглядаються та системно ілюструються активні процеси неологізації медійного простору, що зумовлюють появу вторинних номінацій та неосимволізацію, неофразеологізацію осіб, предметів і явищ об'єктивної реальності в мовній свідомості сучасних українців (р. 2, С. 56-145).

Лінгвостилістична парадигма аналізу мови соціальних медіа, зокрема в мережі Facebook, репрезентована у предметності фахової інтерпретації стилістичних функцій медійних неологізмів – з особливою увагою до вербалізації оцінки (імпліцитної та експліцитної). Передусім, в конотації зневаги (п. 3.2, С. 152-176), підсилення образу (п. 3.3, С. 176-180), комічності (п. 3.4, С. 180-184), евфемізації (п. 3.8, С. 189-190) та ін.

А отже, структура дисертації К.Ю. Ладоні «Неологізми в українськомовному сегменті соціальної мережі “Facebook”» логічно витримана, цілком переконливими й умотивованими видаються розділові та загальні висновки, що об’єктивно ґрунтуються на результатах дослідження, викладених у розділах, і у свою чергу поширюють їх зміст та вагу в контексті висунутих автором переконливих положень.

3. Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна дисертації К.Ю. Ладоні полягає в тому, що автором комплексно застосовуються традиційні й новітні, актуальні підходи щодо пізнання глибинних характеристик масової мовної свідомості українців, вербально відображеної у функціональних домінантах неологізмів, зреалізованих у стилі масової інформації, зокрема в українськомовному сегменті соціальної мережі Facebook.

Чітко сформульовані автором актуальність і новизна дослідницького пошуку смислово корелюються з фаховою оцінкою новизни дисертаційного аналізу з погляду рецензента. Йдеться, передусім, про вдало реалізовану наукову апробацію ефективної моделі лінгвостилістичного аналізу неологізмів в українських мас-медіа, що дає можливість окреслити й об’єктивувати лінгвістичний характер (на лексичному, морфологічному, словотвірному рівнях) і стилістичні функції масмедійної неології (у структурі

фразеологізмів, перифразів, евфемізмів та ін.), її вплив на актуальні тенденції розвитку української літературної мови.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях, зарахованих за темою дисертації.

Отримані результати дисертаційного дослідження висвітлено в 7 (семи) одноосібних наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. 2 статті опубліковано в наукових фахових виданнях України, 1 статтю – в періодичному науковому виданні інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, 4 – у збірниках апробаційного характеру.

Всі публікації К.Ю. Ладоні, їх авторитетна фахова апробація в 10 міжнародних конференціях (м. Мінськ, м. Київ, м. Львів, м. Харків – у 2018-2020 рр.) відбивають визначені автором ідеї, аргументацію, проаналізований матеріал і висновки.

5. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх можна системно використовувати в розробці фундаментальних і спеціальних курсів із функціональної стилістики, медіалінгвістики, лексикології, словотвору сучасної української мови. Переконливий ілюстративний матеріал, зібраний і представлений К.Ю. Ладонею, може бути основою для лексикографічних проєктів, присвячених аналізу стану і статусу неологічних конструкцій у мові масової інформації.

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації.

Дисертаційна праця К.Ю. Ладоні позначена системним підходом і послідовністю щодо наукової інтерпретації аналізованих процесів структурної та функціональної динаміки неології в мас-медійній комунікації, зокрема українськомовному сегменті соціальної мережі Facebook. Проте в

рецензента виникають дискусійні запитання, що, на наш погляд, потребують деяких уточнень і пояснень.

1. Методологічна база, на наш погляд, не зовсім повною мірою відбиває предметність дисертаційного дослідження. Йдеться, передусім, про використання методу функціонального / функціонально-стилістичного аналізу «функційно-стилістичних характеристик та особливостей спілкування в сучасному українськомовному сегменті соцмережі Facebook» (с. 22). У свою чергу, результати авторської інтерпретації функціональних домінант медійної неології представлено в тексті дисертації (зокрема р. 3, С. 146-192), що варто було б відобразити й у відповідному сегменті Вступу.

2. Видаються нерівнозначними формулювання назв деяких розділів і параграфів, що частково порушують логіку авторських доведень. Так, у назві першого розділу К.Ю. Ладоня використовує номінацію «...в українськомовній соцмережі Facebook», а в назві другого розділу (як і в назві самої дисертації) – «... в українськомовному сегменті соцмережі Facebook». На нашу думку, такі конструкції не є семантично взаємозамінними, а тому їх не варто використовувати як синонімічні в науковій комунікації.

У свою чергу, назви підпунктів параграфу 2.1.4 не повною мірою відображають термінологічну стрункість дослідження. Зокрема, п. 2.1.4.4. «Багаторазове повторення певної літери в слові» не відображає термінологічну природу номінації, як наприклад, інші пункти: 2.1.4.1. «Графічні неологізми», 2.1.4.2. «Субституція компонентів слова», 2.1.4.3. «Графічна деформація слова» та ін.

А також рекомендуємо уточнити місце п. 2.2.4. «Тематичні групи запозичень», що спирається здебільшого на екстралінгвістичний (тематичний) критерій стратифікації мовних одиниць, у параграфі 2.2. «Збагачення лексичного складу українськомовного сегменту соцмережі Facebook шляхом запозичень», присвяченому лінгвістичній природі появи неології в динаміці мовних контактів.

3. Дискусійним видається статус деяких конструкцій, що кваліфіковані автором як неологічні у 2018-2021 рр.: *фотосет, орбітрек, дедлайн, пост, копірайтер, хедлайнер* та ін. Це, передусім, пов'язано з невизначеністю в загальній лінгвістичній теорії та практиці щодо ідентифікації неологізмів.

Також у подальших наукових розвідках рекомендуємо поглибити фаховий коментар природи та функції неології в соцмережах лінгвокультурологічним контекстом, пов'язаним із репрезентацією нецензурної, обценної лексики, просторіч, вульгаризмів та ін. у медіа. Йдеться про усічення, пропуски букв, написання зірочок, смайлів на їх місці, що формально змінюють оригінальну лексему та актуалізують механізми появи нової. Відтак, ідеться, про етичний, естетичний вимір медійної комунікації, про відповідальність за мовну природу інформації, що вербалізується в публічному просторі.

4. На наш погляд, К.Ю. Ладоні доцільно уточнити статус соціальної мережі, що визначена як «важливий жанр» (с. 23) Інтернет-комунікації. Скоріше за все, йдеться про комунікативний простір мережі Інтернет, який об'єднує поліфункціональні жанри медіа та інших сфер суспільної комунікації (дописи, коментарі, медійні рецензії, інваріанти реклами та ін.).

З аналізу тексту дисертації офіційним опонентом вбачається **дотримання здобувачкою вимог академічної доброчесності** в повному обсязі.

7. Загальна оцінка дисертації.

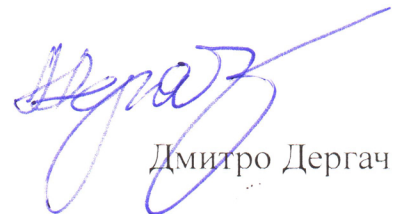
Незважаючи на висловлені дискусійні зауваження та побажання, варто наголосити на високому теоретичному й методологічному рівнях рецензованої праці, її безсумнівній актуальності для сучасного мовознавства, науковій новизні та практичному значенні. Дисертаційне дослідження К.Ю. Ладоні повністю відповідає вимогам МОН України до наукових праць такого дослідницького жанру.

Дисертація «**Неологізми в українськомовному сегменті соціальної мережі “Facebook”**» є завершеною науковою працею, у якій її авторкою, **Ладонею Катериною Юрївною**, отримано нові науково обґрунтовані результати.

Дисертаційна праця К.Ю. Ладоні відповідає тимчасовому порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р. (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами), а її автор, **Ладоня Катерина Юрївна**, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 «Філологія», галузі знань 03 «Гуманітарні науки».

Офіційний опонент –

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри стилістики
та мовної комунікації
Навчально-наукового Інституту філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Дмитро Дергач

